

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08 in 8/11); v nadaljnjem besedilu: ZVKD-1) in 15. člena Statuta občine Straža (Uradni list RS št. 7/07, 27/08 in 38/13) ter predloga Zavoda za varstvo kulturne dediščine št. 6224-0008/2015/1 z dne 02.04.2015 je Občinski svet Občine Straža na _____. redni seji dne _____ sprejel

O D L O K

o razglasitvi Dularjevega mlina in žage v Vavti vasi , EŠD 18172 za kulturni spomenik lokalnega pomena

1. člen

Za kulturni spomenik lokalnega pomena se razglasi enota dediščine: Vavta vas - Dularjev mlin in žaga, EŠD 18172 (v nadaljnjem besedilu: spomenik).

2. člen

Spomenik obsega nepremičnine: parcele št.: *41/1, *41/2, 942/1, 986, 3182/1-del (reka Krka od mostu na jugu do roba parcele 986 na severu) , vse k. o. Jurka vas, številka stavbe: 633 in 634 in parcelo št.: 2233/2-del (reka Krka od mostu na jugu do roba parcele 986, k.o. Jurka vas na severu), k.o. Gorenja Straža.

Izvirnike načrtov iz prejšnjega odstavka hranita občina Straža (v nadaljevanju: občina) in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljnjem besedilu: zavod), grafični del je sestavni del odloka.

4. člen

Spomenik se razglasi z namenom, da se zagotovita njegov nadaljnji obstoj in celovitost ter ohranijo naslednje varovane sestavine:

MLIN:

- Zunanji gabariti mlinske stavbe, naklon strehe, razporeditev fasad, okenske odprtine, vhodi, kamniti portali pri vratih, zazidana okna na vodni strani.
- Stavbno pohištvo – vrata v notranjosti
- Naklon in oblika strehe mlina z opečnato kritino – bobrovec.
- Notranja tlorisna razporeditev v stavbi mlina.
- Krušna peč v pritličju mlina.
- Kamnita stena nekdanjih rak v kleti mlina.
- Mlinske naprave v notranjosti – trije pari kamnov in dva delno ohranjena valjčna mlina.
- Vodno kolo s pogonskim mehanizmom za upravljanje kolesa iz notranjosti mlina.
- Rake.

ŽAGA:

- Zunanji gabariti žage in naklon in oblika strehe.
- Kamniti zidovi kletnih prostorov žage z ostanki pogonskega mehanizma.
- Vodno kolo z delno ohranjenim pogonskim mehanizmom za žago.

Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik so:

- Mlin z žago je eden največjih tovrstnih objektov na reki Krki z edinstvenim pogonom in prenosom vrtilnega momenta.
- Neprekinjeni mlinarski dejavnosti lahko sledimo vsaj od začetka 16. stoletja, ko je mlin na tem mestu prvič omenjen v pisnih virih, pa vse do sredine 20. stoletja.

- Mlin ima v pritličju stanovanjske prostore, v obvodnem delu, ki sega v dve etaži, so na leseni konstrukciji postavljene mlinske naprave. Podstrešje ni posebej urejeno. V kletnem delu so ohranjene rake prvotnega mlina. Strehe so dvokapne, krite z opečnato kritino – bobrovec, ki je na večjem delu mlinarske stavbe še ohranjena.
- Žaga, ki se na severni stani dotika mlina, je dolg objekt, grajen v spodnjem delu iz kamna in betona, na katerega je bila postavljena lesena konstrukcija, ki je v večjem delu porušena.
- V kletnem delu žage so delno ohranjeni posamezni deli pogonskega mehanizma in veliko vodno kolo. Žagarske naprave niso ohranjene.
- Objekt je bil namensko zgrajen kot mlin, ki mu je bila kasneje prizidana tudi žaga. Nekaj časa je v prostorih ob mlinu delovala tudi oljarna. Lasnik v objektu ni nikoli živel, je pa služil za občasno bivališče mlinarja, žagarja in oljarja. Šele po 2. svetovni vojni je del mlinske stavbe služil tudi kot bivališče mlinarja in njegove družine.
- Ohranjeni so posamezni arhitekturni elementi, kot so kamnit vhodni portal, kamniti okvirji oken, delno ohranjeno stavbno pohišstvo.
- Poseben pogonski mehanizem ga uvršča med pomembnejše predstavnike tehniške dediščine pri nas. Temu s bile prilagojene tudi rake – ene za žago, druge za mlin, v zunanjem, tretjem koritu pa ni pogonskega mehanizma.
- Spomeniku daje poseben kulturni pomen knjiga Jožeta Dularja Krka pa teče naprej, v kateri je opisana zgodba mlinarske in žagarske družine Dular od začetka 19. stoletja dalje. V knjigi lahko spremljamo tudi delovanje mlina in žage ter vse spremembe, ki so jih objekti in stroji doživljali skozi skoraj 200 let dolgo zgodbo. Obravnavani objekt se je z navedenim romanom vpisal v slovstveno zgodovino slovenskega naroda.
- Mlin in žaga skrivata v sebi še neraziskane informacije razvoju tako stavbe kot tudi naprav.
- Mlinarstvo in žagarstvo sta bila pomemben gospodarski dejavnik in sta tudi del simbola današnje občine Straža, ki ima v svojem grbu stilizirano mlinsko kolo in žago.

5. člen

Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:

- Ohranjajo se tlorisna in višinska zasnova mlina in žage (gabariti).
- Ohranja se gradivo (gradbeni material) in konstrukcijska zasnova mlina in žage.
- Ohranja se oblikovanost zunanjsčine (členitev objektov in fasad, oblika in naklon strešin, kritina, barve fasad, fasadni detajli) mlina in žage.
- Ohranja se tlorisna zasnova notranjsčine mlina.
- Ohranja se stavbno pohišstvo v mlinu – notranja vrata.
- Ohranja se krušna peč v stavbi mlina.
- Ohranjata se obe vodni kolesi z ohranjenimi deli prenosnih mehanizmov za mlin in žago.
- Ohranjajo se mlinarske naprave v notranjosti mlina.
- Ohranjajo se rake.
- Ohranjajo se zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami.
- Izdela se konservatorski načrt za celovito prenovo spomenika.

Izjemoma je ob predhodnem soglasju pristojne službe za varstvo kulturne dediščine možno:

- na osnovi predhodnih konservatorskih raziskav spremeniti dele posameznih objektov v kvalitetnejše oz. bolj avtentično stanje;
- izvajati znanstvenoraziskovalna dela;
- spremeniti oz. dopolniti konstrukcijsko zasnovo, če ni mogoče drugače zagotoviti statične stabilnosti objekta;
- posegati v okolico objekta zaradi njegove boljše predstavitve;
- omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščitenih elementov in dostopnost javnosti v meri, ki ne ogroža varovanje spomenika in njegovih spomeniških kvalitet ter ne moti v njem odvijajoče se dejavnosti;
- umeščati v objekt nove dejavnosti tako, da ne ogrožajo varovanih sestavin spomenika.

7. člen

Lastnik oziroma posestnik upravlja s spomenikom v skladu z aktom o razglasitvi neposredno ali tako, da ga poveri upravljavcu.

8. člen

Lastnik oziroma upravljavec spomenika mora javnosti omogočiti dostop do spomenika v sorazmerju s svojimi zmožnostmi. Dostop ne sme ogrozati spomenika ali njegovih varovanih elementov.

9. člen

Za vse posege v spomenik, razen če zakon ne določa drugače, je treba predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje zavoda.

10. člen

Nadzor nad izvajanjem odloka opravlja inšpektorat, pristojen za področje kulturne dediščine.

11. člen

Pristojno sodišče po uradni dolžnosti zaznamuje v zemljiški knjigi status kulturnega spomenika na parcelah, navedenih v prvem odstavku 2. člena tega odloka.

12. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 351-4/2015-9 dne 4.6.2015

Občine Straža
Župan, Dušan Krštinc, l.r.